

DE ROOIJ
FOTOGRAFIE

CURSUSSEN • WORKSHOPS • FOTOREIZEN

WORKSHOP DIERENFOTOGRAFIE

INTRODUCTIE

Het avontuur kan beginnen

Nogmaals dank voor het aanmelden voor de workshop dierenfotografie. Het avontuur kan beginnen, want dierenfotografie is een groot avontuur. Het is een tak binnen de fotografie die onvoorspelbaar is en daarom juist zo spannend. Welke dieren kom je vandaag tegen? Is er veel beweging waardoor het fotograferen een extra grote uitdaging wordt of staan de dieren stil en kun je het perfecte portret maken?

Aan de hand van deze syllabus kun jij je optimaal voorbereiden voor de workshop die je binnenkort volgt. We gaan met name in op het technische deel, zodat jij direct met de juiste instellingen aan de slag kunt gaan. De belangrijkste instellingen beschrijven wij beknopt. Zorg ervoor dat je alle instellingen weet te vinden op je camera. Kun je iets niet vinden? Laat het ons direct even weten. Hoe meer je van tevoren weet, hoe meer tijd er is om te fotograferen.

Foto: Richard Guijt

Techniek is niet alles

Fotograferen draait niet alleen om de techniek. Toch is het een belangrijk onderdeel, want als je thuiskomt met onscherpe foto's die niet goed belicht zijn, dan zal de teleurstelling groot zijn. Gelukkig kom je met een aantal basisinstellingen al heel ver. Naast techniek is heel veel oefenen ook belangrijk, zeker bij het fotograferen van bewegende dieren. De eerste keer dat je bewegende dieren fotografeert zal het niet altijd goed gaan. Niet iedere foto zal een voltreffer zijn. Dat is bij professionele fotografen ook zo, dus laat je niet afschrikken als er wat onscherpe of slecht belichte foto's gemaakt worden. Hoe vaker je dieren fotografeert, hoe beter het gaat.

Een ander belangrijk aspect van dierenfotografie is je kennis over het gedrag van dieren. Dieren lijken soms de meest onvoorspelbare dingen te doen, maar als je het gedrag van dieren bestudeert zul je op een gegeven moment meer en meer gaan herkennen. Een fotograaf kan hierop inspelen en zorgen dat hij hét moment niet mist.

Foto: Richard Guijt

De juiste belichting

Is de foto goed belicht? De belichting van de foto stel je in met het diafragma, de sluitertijd en de ISO-waarde. Deze waarden kunnen per foto verschillen, want de intensiteit van het (zon)licht varieert en het maakt ook een enorm verschil of het dier in de zon staat of onder een boom in de schaduw. Richt jij je camera op een hert met begroeiing in de achtergrond? Zeker op bewolkte dagen zal er niet veel licht vallen op de onderwerpen binnen je compositie. Als je daarna de camera op de lucht richt om een vogel te fotograferen, dan is er opeens veel meer licht.

Zoals je zult begrijpen is er niet één gouden combinatie van instellingen. Het hangt echt van de omstandigheden af. Om die reden heeft het ook weinig nut om instellingen die bij een foto staan klakkeloos over te nemen. De kans dat de omstandigheden bij jou anders zijn is enorm groot en dan levert het geen goed belichte foto op.

Om die reden richten wij ons liever op een manier van fotograferen die ervoor zorgt dat je de instellingen en mogelijkheden van je camera echt leert te begrijpen. Dat is de manier om een goed belichte foto te maken in iedere situatie.

Afhankelijk van het fotografiegenre is de ene instelling belangrijker dan de andere. Doordat dieren vaak bewegelijk zijn is het bij dierenfotografie belangrijk controle te hebben over de sluitertijd. Ook het diafragma kan belangrijk zijn, want afhankelijk van de positie van het dier wil je voldoende scherptediepte hebben.

Sluitertijd

Sluitertijd is een instelling die vaak belangrijk is bij bewegende onderwerpen. In principe valt dierenfotografie ook onder deze onderwerpen, hoewel de bewegelijkheid behoorlijk kan verschillen. Een te lange sluitertijd zal vaak voor onscherpe dieren zorgen, dus zorg ervoor dat je de sluitertijd goed in de gaten houdt of zelf kunt instellen. Met de sluitertijd bepaal je hoe snel de foto gemaakt wordt en heb je de mogelijkheid bewegende onderwerpen te 'bevriezen'. Ondanks dat ze in beweging zijn komen ze toch scherp op de foto. Dat is het type dierenfoto waar we meestal voor kiezen. Het kan echter ook leuk zijn de beweging te laten zien. Je maakt de sluitertijd langzamer en door de camera met dezelfde snelheid mee te bewegen krijg je een gestreepte achtergrond. Deze techniek wordt ook wel panning genoemd. Voor deze techniek moeten de dieren wel een behoorlijke snelheid hebben om het effect van de snelheid in de achtergrond van de foto te zien.

Diafragma

Bij dierenfoto's is het over het algemeen mooi als het dier scherp is en de achtergrond (een beetje) onscherp. We spreken over een kleine scherptediepte, een klein gebied in de foto ziet er met het oog scherp uit. Dit effect bereik je met dierenfotografie al vrij snel. Dierenfotografie wordt meestal met een flink zoomobjectief gedaan. Hoe hoger de brandpuntsafstand (dus hoe verder je inzoomt), hoe kleiner de scherptediepte wordt. Scherptediepte kun je ook beïnvloeden met het diafragma. Een groot diafragma (laag F-getal) geeft een kleine scherptediepte. Een klein diafragma (hoog F-getal) geeft een grotere scherptediepte. Stel, je maakt een foto op 300mm en f/4. Je kunt met deze instellingen een kleine scherptediepte verwachten. Met 300mm en f/8 is de scherptediepte iets groter, maar doordat je zo ver ingezoomd bent zul je merken dat de scherptediepte nog steeds niet enorm groot is. Dat is een kenmerk van dierenfotografie. Om deze reden is het ontzettend belangrijk dat je op de juiste plek, het oog, scherpstelt.

Doordat er bij dierenfotografie vaak snelle sluitertijden gebruikt worden, kan het verleidelijk zijn om met een groot diafragma (laag F-getal) te fotograferen. Op die manier voorkom je dat de ISO-waarde te hoog wordt. Een kleine scherptediepte is het resultaat. Afhankelijk van het dier, en de positie van het dier ten opzichte van de camera, zorgt dat misschien ervoor dat de kop van het dier niet helemaal scherp is. Een deel van de kop valt niet in het scherptediepte gebied. Experimenteer en kijk voor jezelf wat je mooi vindt. Er zijn genoeg wildlife fotografen die met kleinere diafragma's, zoals f/8 fotograferen, om de scherptediepte iets groter te maken.

Foto: Richard Guijt

ISO-waarde

De ISO-waarde is een veelbesproken term in de fotografie. De voornaamste reden hiervoor is dat je beeldruis krijgt bij een hoge ISO-waarde. Idealiter zet je de ISO-waarde op de laagste stand. Bij de meeste camera's is dat ISO 100. Toch zullen er genoeg situaties zijn waarbij de ISO-waarde omhoog moet. Stel, je fotografeert paarden in galop op een zwaarbewolkte dag. Er is relatief weinig licht en je hebt een sluitertijd van 1/1000e nodig om de paarden scherp te

krijgen. Doe je dit in combinatie met ISO 100? De kans is heel groot dat je foto's onderbelicht raken. Er is te weinig licht aanwezig waardoor de camera in zo'n korte tijd onvoldoende licht op de sensor krijgt. In deze situatie kun je het diafragma verder openzetten (lager F-getal) als dit nog niet maximaal geopend is. Let op, je scherptediepte zal wel kleiner worden! Wil je voorkomen dat het de scherptediepte beïnvloed? Verhoog dan de ISO-waarde. Beeldruis is in de nabewerking gelukkig steeds beter te verwijderen.

Foto: Richard Guijt

Welke camera modus?

De sluitertijd is dus belangrijk, maar tegelijkertijd moet je het diafragma ook niet helemaal uit het oog verliezen in verband met de scherptediepte. Daarnaast zorgen oudere camera's vaak voor flink wat beeldruis vanaf ISO 1600, de ISO-waarde wil je indien mogelijk zo laag mogelijk houden. Vanuit welke camera modus ga je dieren fotograferen?

Zet 10 professionele wildlife fotografen naast elkaar en de kans is groot dat ze het allemaal op een iets andere manier aanpakken. Dat is ook mogelijk, want er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. De ene manier is niet per se beter dan de andere manier, het is een kwestie van wat jij fijn vindt. Hieronder zullen we om die reden beschrijven hoe je dierenfotografie kunt benaderen vanuit de sluitertijd voorkeuze (S-stand, bij Canon de Tv-stand), de diafragma voorkeuze (A-stand, bij Canon de Av-stand) en de manuele stand (M-stand). Experimenteer hiermee en bepaal wat fijn werkt voor jou. Uiteindelijk kun je met iedere modi tot de juiste belichting komen. De modus die je kiest kan ook afhankelijk van de omgeving zijn waar je fotografeert. Bij wisselende lichtomstandigheden pak je het misschien net iets anders aan dan wanneer je voor langere tijd met dezelfde hoeveelheid licht fotografeert.

Het belangrijkste is om jezelf vóór het maken van de foto af te vragen: wat is de gewenste scherptediepte (lees: hoeveel van het dier moet scherp zijn) en wil ik de beweging juist laten zien of bevroren (lees: welke sluitertijd heb ik hiervoor nodig). Je kunt de hele dag fotograferen met een hele snelle sluitertijd, zodat zowel bewegende als stilstaande dieren scherp op de foto komen, maar dat zal soms leiden tot een onnodig hoge ISO-waarde. Pas de sluitertijd dus aan op basis van de snelheid van het dier en het gewenste effect. Hierbij speelt de afstand natuurlijk ook een rol. Een vogel hoog in de lucht lijkt zich minder snel te bewegen dan wanneer het op 10 meter afstand vliegt.

Sluitertijd voorkeuze

Dit is een makkelijkste manier om goede dierenfoto's te maken zonder te veel met de instellingen bezig te zijn.

Modus: S-stand (Tv-stand bij Canon)

Sluitertijd: 1/500 (of sneller)

ISO: Automatisch

Diafragma: Kiest de camera

Voordelen:

Met deze instellingen hoeft jij alleen de sluitertijd aan te passen op basis van hoe bewegelijk de dieren zijn. Bij een hele snelle sluitertijd of weinig licht zal de camera in eerste instantie het diafragma verder openen. Kan het diafragma niet verder open? Dan pas zal de ISO-waarde stap voor stap verhoogd worden. Het fijne is dat de camera op deze manier altijd zoekt naar de ideale combinatie van instellingen om een goed belichte foto te krijgen.

Nadelen:

Bij te weinig licht zal eerst het diafragma volledig geopend worden (automatisch). Een groot diafragma, dus een laag F-getal, zorgt voor een kleinere scherptediepte. Hierbij loop je het risico dat een te klein deel van het dier in het scherptedieptegebied valt.

Diafragma voorkeuze

Vanuit deze modus kun je makkelijk het gewenste diafragma instellen, en dus controle houden over de scherptediepte.

Modus: A-stand (Av-stand bij Canon)

Sluitertijd: Automatisch

ISO: 100 (of hoger bij een te langzame sluitertijd)

Diafragma: Stel je zelf in op basis van de gewenste scherptediepte

Voordelen:

Je hebt een goede controle over de scherptediepte. Met een vaste ISO-waarde voorkom je dat deze waarde onnodig hoog ingesteld wordt door de camera. Bij de nieuwere camera's wordt de ISO-waarde meestal niet onnodig hoog ingesteld, maar bij oudere camera's wil dat weleens gebeuren.

Nadelen:

Je sluitertijd kan te langzaam worden, waardoor je volledig onscherpe foto's krijgt of bewegende dieren komen onscherp op de foto. De sluitertijd kun je eenvoudig sneller maken door de ISO-waarde te verhogen. Hoe hoog? Dat hangt af van de hoeveelheid licht. Voor bewegende dieren, in combinatie met een teleobjectief, heb je al snel 1/500^e of sneller nodig.

Eventueel kun je vanuit deze modus de ISO-waarde ook op automatisch instellen. Vanuit het 'grote' cameramenu kun je bij de ISO-waarde instellingen vaak instellen wanneer de camera de ISO-waarde mag verhogen. Je stelt dan een minimale sluitertijd in waarmee je wilt fotograferen. Bij dierenfotografie zou je dit bijvoorbeeld op 1/500^e kunnen instellen. Dreigt de sluitertijd langzamer te worden? De camera zal de ISO-waarde automatisch verhogen. Dit is een methode om minder met de ISO-waarde bezig te zijn tijdens het fotograferen.

ISO-snelheidsinst.	
ISO-snelheid	100
Bereik v. foto's	L-32000
Autom. bereik	100-12800
Min. sluitertijd	1/125

Manuele stand

Vanuit de manuele stand kun je de sluitertijd, het diafragma en de ISO-waarde instellen. Hierbij is het belangrijk dat je de belichtingsmeter in de gaten houdt. Als het streepje (of puntje) in het midden staat, zou de combinatie van instellingen volgens de camera een juiste belichting geven. Is dat eenmaal gelukt? Je kunt dan de foto maken. De combinatie van instellingen kan goed werken voor het ene moment, maar als je de camera op een dier richt dat minder goed in het (zon)licht staat zul je wel een instelling moeten aanpassen om onderbelichting te voorkomen. Je blijft in principe één of meerdere instellingen aanpassen, zolang de hoeveelheid licht op het onderwerp wijzigt. Doorgaans doe je dit met de ISO-waarde als je met een specifieke sluitertijd en diafragma wilt fotograferen.

Het aanpassen van de ISO-waarde kost natuurlijk wel een klein beetje tijd. Hierdoor kun je belangrijke momenten missen. Overweeg in deze situatie om de ISO-waarde automatisch in te stellen. Goed om te weten, de meeste camera's zullen nooit onnodig een hoge ISO-waarde instellen. Dit doet de camera alleen als de combinatie van sluitertijd en diafragma te weinig licht in de camera oplevert waardoor een foto onderbelicht dreigt te worden. In feite verhoogt de camera de ISO-waarde totdat de belichtingsmeter netjes in het midden staat.

Modus: M-stand

Sluitertijd: 1/500 (of sneller)

ISO: Automatisch (of aanpassen voor iedere foto m.b.v. belichtingsmeter)

Diafragma: Op basis van de gewenste scherptediepte

Voordelen:

Je hebt directe controle over zowel het diafragma als de sluitertijd. Deze instellingen zijn snel in te stellen. Ook kun je eventueel met een vaste ISO-waarde fotograferen. Je laat dus niets aan het toeval over.

Nadelen:

Voor beginnende fotografen kan de M-stand overkomen als 'te complex'. Maak jezelf het dan iets makkelijker door de ISO-waarde in te stellen op automatisch.

Welke sluitertijd?

Wat de perfecte sluitertijd is per diersoort is helaas niet te voorspellen. Het hangt af van de snelheid van de dieren en de afstand tussen jou en de dieren. Het advies is om minimaal 1/500e te gebruiken, wat een prima sluitertijd is als dieren zich langzaam bewegen. Deze sluitertijd heb je sowieso nodig als je met een teleobjectief fotografeert. Hoe hoger de brandpuntsafstand, hoe groter het effect van een beweging van de camera is. Voor rennende dieren en vliegende vogels heb je al snel 1/1600e nodig.

Zoom na het maken van een foto in op het Lcd-scherm om te kijken of er geen bewegingsonscherpte in de dieren te zien is. Is dat wel het geval? Maak je sluitertijd sneller en probeer het opnieuw.

Uiteraard kan het ook mooi zijn om beweging te laten zien. Je gebruikt dan bewust een langzamere sluitertijd.

Foto: Richard Guijt

Scherpstellen

Bij het scherpstellen zijn er over het algemeen twee instellingen om rekening mee te houden. Enerzijds het aantal autofocuspunten, anderzijds de autofocusmethode. Handmatig scherpstellen kost vaak te veel tijd dus gebruik de goede autofocus die de meeste camera's tegenwoordig hebben.

Autofocuspunten

Hier kunnen we kort over zijn. De meeste controle heb je met één autofocuspunt. Plaats het autofocuspunt op de kop van het dier en als het lukt op het oog. Dit is bij rennende dieren vrij lastig, maar oefening baart kunst! Mocht je camera de optie hebben, dan kun je eventueel een cluster van autofocuspunten instellen. Het is makkelijker dit op de kop van dieren gericht te houden, maar je verliest er wel een beetje controle mee.

Foto: Richard Guijt

Autofocusmethode

Vrijwel iedere camera heeft een enkelvoudige autofocusmethode (AF-S, bij Canon ONE SHOT) en een continue autofocusmethode (AF-C, bij Canon AI Servo). Als dieren bewegen varieert de afstand tussen de camera en de plek waar je scherpstelt continu. Om die reden is het bij bewegende onderwerpen aan te raden de continue autofocus in te stellen. Zolang jij de ontspanknop half ingedrukt houdt, zorgt de camera ervoor dat de juiste scherpstelafstand ingesteld wordt. Net voordat je de ontspanknop helemaal indrukt om de foto te maken is de scherpstelafstand dus nog aangepast.

Steeds meer camera's krijgen focus tracking waardoor na het scherpstellen het onderwerp automatisch gevolgd wordt. Je ziet het autofocuspunt dan met het dier meebewegen. Sommige camera's hebben zelfs eye-tracking focus, waarbij het autofocuspunt op het oog van het dier (of mens) gericht blijft. In de nieuwste camera's werkt dit verbazingwekkend goed. Heeft jouw camera deze functie? Probeer het uit en experimenteer of het naar wens werkt.

Foto: Richard Guijt

Andere handige functies

Om dierenfoto's te laten slagen zijn er nog een paar andere functies waar je gebruik van kunt maken.

Burst

Maak meerdere foto's achter elkaar. Dieren maken soms bewegingen die er vreemd uitzien in een foto. Ook knipperen ze met de ogen. Door meerdere foto's achter elkaar te maken heb je achteraf nog keuze. De meeste camera's zijn tegenwoordig in te stellen op verschillende burst-snelheden. Camera's worden steeds sneller, dus de snelste optie is soms een beetje te veel van het goede en resulteert in onnodig veel uitzoekwerk achteraf.

Lichtmeetfunctie

De meeste camera's staan standaard ingesteld op de Multi lichtmeetfunctie (ook wel matrixmeting, meervlaksmeting of evaluatief genoemd). Dat is een goede lichtmeetfunctie voor de meeste situaties, ook voor dierenfotografie. Andere lichtmeetfuncties, zoals centrum gewogen en spot, hechten meer waarde aan de belichting van het onderwerp/element in het midden van de foto. Aangezien je onderwerp niet altijd in het midden van de foto staat kan dit ervoor zorgen dat het onderwerp juist minder goed belicht is.

Zolang het contrast in de foto tussen licht en donker niet extreem is, ga je relatief weinig verschil zien tussen de lichtmeetfuncties, maar als het contrast opeens groter wordt zal de Multi lichtmeetfunctie evenveel waarde hechten aan ieder deel van de foto.

Een situatie waarbij je vaak wel te maken hebt met een groter verschil tussen licht en donker, is een vliegende vogel in de lucht of een uil die in de schaduw zit. Het onderwerp raakt dan snel onderbelicht. Door de lichtmeetfunctie aan te passen naar centrum gewogen of spotmeting, kun je ervoor zorgen dat het dier beter belicht wordt. Plaats het onderwerp in dit geval wel in het midden, zodat de lichtmeting goed afgestemd wordt. Achteraf kun je altijd nog een uitsnede maken. Deze methode heeft soms wel als nadeel dat de rest van de foto onder- of overbelicht raakt. Echter het dier zal een betere belichting krijgen.

Beeldstabilisatie

Dierenfotografie doe je vaak vanuit de hand, omdat je dan het meest flexibel bent. Het is dan makkelijker om de bewegende dieren te volgen. Heeft jouw objectief (of camerabody) beeldstabilisatie? Zet deze functie aan. Het kan voor scherpere foto's zorgen.

Tijdens de workshop

Loop je tijdens de workshop tegen problemen aan met het scherpstellen en de belichting? Laat het direct weten aan de fotografiedocent. Hij kan je verder helpen. Zorg er wel voor dat je weet waar de instellingen, zoals autofocusmethode, autofocuspunten en burst in de camera ingesteld kunnen worden. Dit zal ervoor zorgen dat de gehele workshop soepel verloopt.

Foto's: Richard Guijt

Compositie

Direct de perfecte compositie krijgen is met dierenfotografie erg lastig. Gelukkig kun je achteraf altijd nog een uitsnede maken als je iets ruimer kadert. Met één autofocuspunt geactiveerd bepaal je wel van tevoren waar het dier in de foto komt.

Ruimte in de kijk- of looprichting

Een vogel aan de rand van de foto die het beeld bijna uitvliegt? Dat ziet er vreemd uit. Een zwijn dat van links naar rechts loopt en helemaal rechts in beeld is? Ook dat ziet er vreemd uit. Dierenfoto's zien er over het algemeen beter uit als er meer ruimte is in de kijk- of looprichting dan achter het dier.

Foto: Richard Guijt

Schuin van voren

Je kunt dieren vanaf de zijkant fotograferen, maar probeer het ook eens schuin van voren. Je krijgt veel meer van het dier te zien. Natuurlijk heb je geen invloed op de positie van het dier, maar soms kun jij je eigen positie aanpassen. Zo niet, dan is het een kwestie van geduld totdat het dier zich een beetje draait.

Wees creatief

Meestal is het hele dier te zien in de foto, maar hoe leuk is het als je details van dieren fotografeert? Denk aan de patronen in de vacht, de poten of een close-up van de kop. Durf hiermee te experimenteren, want het levert meer variatie op in je foto's.

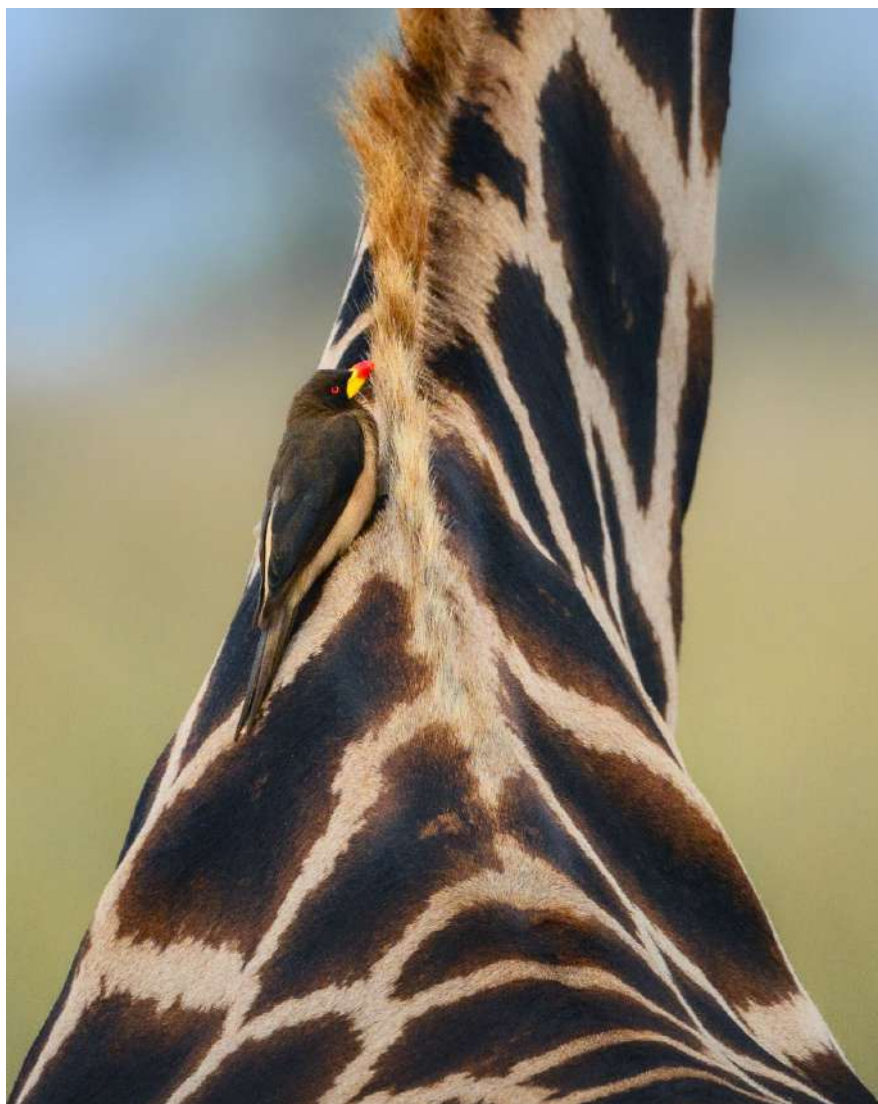

Foto: Richard Guijt

Vliegende vogels

Vogels vliegen vaak boven ons waardoor je ze van onder fotografeert. Wacht op het juiste moment, zoals het spreiden van de vleugels en kijk heel goed of het licht de vleugels op het ene moment beter belicht dan het andere moment. Zeker bij een laagstaande zon varieert de lichtval vrij snel waardoor de onderkant van de vleugel mooi belicht kunnen worden. Vogels recht van voren fotograferen levert meestal niet de mooiste foto's op.